

Kunnen we de achteruitgang van de weidevogelstand nog stoppen?

Grotere oppervlakten kuikenland zijn nodig om de achteruitgang van weidevogels, zoals de Kievit (*Vanellus vanellus*), te stoppen (foto: Edwin Winkel/ Saxifraga).

Onlangs las ik een enthousiast persbericht over de subsidiëring van het weidevogelbeheer in de provincie Noord-Holland. Deze voor weidevogels zeer kansrijke provincie stelt in 2009 opnieuw een groot bedrag (1,74 miljoen euro) beschikbaar om het weidevogelbeheer te ondersteunen. Met deze subsidie zet de provincie vaart om de landelijke achteruitgang van weidevogels te doen stoppen in 2010, conform het landelijk actieprogramma 'een rijk weidevogellandschap' (de Graaff & Laporte, 2006). Zal het ons ook echt gaan lukken om de achteruitgang te doen stoppen? Aan het enthousiasme waarmee iedereen met het nationale actieplan bezig is zal het niet liggen, dat is zonder twijfel groot. Maar als ik naar het draagvlak voor werkelijk effectief en duurzaam weidevogelbeheer kijk, dan

vraag ik me met grote zorg af of we de doelstelling – stoppen van de achteruitgang in 2010 – gaan halen. Onderstaande voorbeelden illustreren mijn zorgen.

Huidig beheer let te weinig op landschapsecologische relaties van effectief weidevogelbeheer

Uit het grootschalig Noord-Holland onderzoek – meer dan 30.000 ha weidevogelgebied is nu onderzocht – blijkt dat een duurzaam weidevogelgebied vrij moet zijn van storende randinvloeden en minimaal 50-100 ha groot moet zijn (van 't Veer et al., 2008). Dergelijke kernen maken gewoonlijk deel uit van grotere landschappen (500 tot 2500 ha), waarbinnen verschillende kleine kernen, of één grote kern, met hoge en stabiele weidevogelaantallen

kunnen voorkomen. In Noord-Holland lijkt het landgebruik bepalend te zijn: tenminste 70% van een goed weidevogellandschap dient uit laat maailand en weiland te bestaan. Kortom, als meer dan 30% van het grasland al in mei wordt gemaaid, dan zijn er – gemiddeld gezien – minder goede kansen voor stabiele aantallen. Op landelijk niveau is opvallend weinig draagvlak aanwezig voor de Noord-Hollandse uitkomsten. Een oppervlak van 15 tot 20% laat maailand lijkt op dit moment het meest haalbare. De reden voor het geringe draagvlak is duidelijk. In een melkveehouderij, waar de eiwitopbrengst van de grasakker in mei essentieel is voor de melkgift, wordt iedere week uitstel meteen gevoeld in de portemonnee.

Op theoretische gronden lijkt de inpassing van het weidevogelbeheer in het moderne bedrijf nog steeds mogelijk. Het landelijk beleid koerst namelijk af op een grutto-

Platform

In deze rubriek is ruimte
voor opinies en reacties

Ron van 't Veer

norm van minimaal 10 grutto's per 100 ha. Als we ervan uitgaan dat elk gruttogezin zo'n 1,4 ha laat maailand nodig heeft om zijn kuikens succesvol groot te brengen (Melman et al., 2008), dan zou je kunnen concluderen dat 14% laat maailand voldoende is om aan de norm te voldoen. Immers, 10 gruttogezinnen per 100 ha (minimum norm) = $10 \times 1,4 \text{ ha} = 14 \text{ ha}$ laat maailand per 100 ha. Voor dit oppervlak bestaat ook voldoende draagvlak. Volgens het onderzoek in Noord-Holland (van 't Veer et al., 2008) is het echter veel te weinig voor een stabiele weidevogelpopulatie. Inmiddels is in Noord-Holland al meer dan 45.000 ha onderzocht en steeds weer blijkt dat grote oppervlakten vroeg maailand (>30%) ongunstig zijn. Zelfs een ambitieuzer beleidsdoel van meer dan 20 broedparen per 100 ha (de minimumnorm voor goed gruttoland) levert volgens deze rekenregels nog steeds te weinig oppervlak aan laat maailand (28%) op.

Hebben de extra vrijgemaakte gelden effect?

Het probleem van het Nederlandse weidevogelbeheer, met als boegbeeld de Grutto, zit vooral in de geringe overleving van het aantal weidevogelkuikens. Hiervoor is voldoende oppervlak aan goed 'kuikenland' nodig (Schekkerman, 2008). Het realiseren van een groot oppervlak aan laat maailand is echter geen garantie voor voldoende kuikenland. De structuur van het grasland, de insectenrijkdom en de hoogte van het waterpeil is minstens zo belangrijk (Kleijn et al., 2007, 2008, dit nummer). Veel graslanden bezitten door de te hoge bemestingstoestand een te hoge en dichte gewasproductie. Om die reden is een late maaidatum niet zaligmakend: de juiste graslandstructuur (vrij open, tot ca. 20 cm lang) op het juiste moment (2de helft mei) is daarbij belangrijker.

Als ik echter naar de aard van de extra maatregelen in Noord-Holland kijk, waarvoor in 2006 en 2007 in totaal 5,3 miljoen euro is vrijgemaakt, dan moet ik concluderen dat deze vooral gericht zijn geweest op het verbeteren van de bodemvruchtbaarheid. Of er extra kuikenland zal bijkomen is maar de vraag. Een groot deel van de gelden is besteed aan begroeiing en het opbrengen van ruige mest en/of kalk. Op verschaalde percelen kan dit de kwaliteit van het 'nestland' verbeteren, maar in 'kuikenland' zullen deze maatregelen veelal averechts werken. Het opbrengen van ruige mest, fosfaatrijke kalk of het extra

afvoeren van water via greppels, zal de graslandstructuur van het kuikenland gewoonlijk verdichten en daardoor verslechteren. Jammer genoeg worden de extra maatregelen onvoldoende gemonitord, zodat het moeilijk is om in te schatten wat het effect zal zijn. Mogelijk kan de grootschalige inventarisatie in Noord-Holland in 2009 hier straks enig uitsluitsel over geven.

Voorbeeldprojecten hard nodig

Of een beheeroppervlak van minimaal 70% laat maaien en beweiden binnen het landelijk beleid valt te bereiken, is op dit moment niet duidelijk. Uit gesprekken met jonge boeren, die hun bedrijfsvoering hebben omgeschakeld naar een intensievere beheervorm blijkt, dat er weinig animo is om weer extensiever te gaan werken. Zelfs niet als de financiële verliezen van later maaien (eiwitverlies, minder melkopbrengst) worden gecompenseerd door subsidies. Het huidige subsidiebeleid, met zes jaar zekerheid, is hiervoor te weinig duurzaam. De decentralisatie van het landelijk beleid – van een landelijke regeling naar een provinciale regeling – maakt het er allemaal niet eenvoudiger op. Hierdoor kan het subsidiegeld minder geconcentreerd worden ingezet in de meest kansrijke gebieden, zoals in delen van Noord- en Zuid-Holland, Friesland, Utrecht, Groningen en Overijssel. Daarnaast heb ik de sterke indruk dat het landelijk beleid vooral zal aansturen op maatregelen waar draagvlak voor is. Dat zal in de praktijk veelal betekenen dat er beheermaatregelen zullen komen die volgens het Noord-Hollandse onderzoek tot de statistische 'uitbijters' behoren. Met andere woorden: er zal worden ingezet op beheermaatregelen die voornamelijk in uitzonderingssituaties tot stabiele weidevogelgebieden zullen leiden. Voorbeeldprojecten die van een groot oppervlak aan laat maailand en beweiden land uitgaan (> 70%), zijn er op dit moment nauwelijks. Hiervoor ligt het ambitieniveau gewoonweg te laag. Zo meldt Van Paassen (2007) dat de dichtheid aan Grutto's in de landelijke proefge-

bieden voor mozaïekbeheer zo hoog was, dat er te veel oppervlak aan laat maailand nodig was. Het oppervlak aan laat maailand werd daarom op maximaal 20% gesteld. Als we de Noord-Hollandse cijfers mogen geloven, zijn veel uitdagender proefprojecten nodig. Wat mij betreft gaan de extra subsidiegelden de komende jaren dan ook naar dit soort projecten toe, met voldoende oppervlak aan gunstig beheer-mozaïek en financiële ondersteuning, inclusief effectmonitoring. Wie weet lukt het via deze gebieden dan ook om landelijk het geringe draagvlak voor grootschalige extensieve maatregelen om te buigen. Want dan pas ontstaan er kansen om ons nationaal actieprogramma 'Een rijk weidevogellandschap' tot een goed einde te brengen.

Literatuur

- Graaff, R. de & G. Laporte, 2006.** Een rijk weidevogellandschap. WING Proces Consultancy, Wageningen UR, Wageningen.
- Kleijn, D., W. Dimmers, R. van Kats, D. Melman & H. Schekkerman, 2007.** De voedselsituatie voor gruttokuikens bij agrarisch mozaïekbeheer. Alterra-rapport 148, Wageningen.
- Kleijn, D., F. Berendse, J. Verhulst, M. Roodbergen, C. Klok & R. van 't Veer, 2008.** Ruimtelijke dynamiek van weidevogelpopulaties in relatie tot de kwaliteit van de broedhabitat - welke factoren beïnvloeden de vestiging van weidevogels? Rapport DK nr. 2008/091. Ministerie van LNV, Directie Kennis, Ede.
- Paassen, A. van, 2007.** Rapportage project Verbetering Mozaïekbeheer 2006. Landschapsbeheer Nederland.
- Melman, T.C.P., P. van de Boel, J. Dijkstra, E.B. Oosterveld, A. van Paassen, A.G.M. Schotman, P. Terwan & R. van 't Veer, 2008.** Voorstel bouwstenen nieuwe weidevogelpakketten agrarisch natuurbeheer in een notendop: wat regelen we in Nederland, wat in Brussel? Ministerie van LNV, Directie Kennis, Ede.
- Schekkerman, H., 2008.** Precocial problems: shorebird chick performance in relation to weather, farming and predation. Proefschrift Rijks Universiteit Groningen.
- Veer, R. van 't, H. Sierdsema, C.J.M. Musters, N. Groen & W.A. Teunissen, 2008.** Weidevogels op landschapsschaal. Ruimtelijke en temporele veranderingen. Rapport DK nr. 2008/105. Ministerie van LNV, Directie Kennis, Ede.

Drs. R. van 't Veer

Van 't Veer & De Boer Ecologisch Advies
Walvisstraat 14, 1546 LN Jisp
r.vantveer@quicknet.nl